

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

Opuscula Spiritiva - I. Horologium Asceticum. II. Principia Vitae Christianae. III. Manuductio ad Coelum. IV. Via Compendii ad Deum. V. De Sacrificio Missae. VI. De Discretionem Spirituum ... Operum Eminentiss. Cardinalis, Tom. I

Bona, Giovanni

Parisiis, 1677

Cap. XVI. De visionibus quae in somnis occurrunt. Quot sint species, quae causae somniorum. Cur plures in somnis quam in vigilia apparitiones fiant. Somnia divina quae sint. Quomodo a daemoniis & ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-9969

CAPUT XVI.

De visionibus, quæ in somnis occurrunt. Quot sint species, quæ causæ somniorum. Cur plures in somnis, quam in vigilia apparitiones fiant. Somnia divina quæ sint. Quomodo à demoniacis, & naturalibus discernantur.

I. **I**N explicandis visionibus imaginariis, quæ hominī vigilanti, cum sui compos est, vel eidem in ecstasi constituto & a sensibus avulso accidere solent, magnorum virorum auctoritate in superiori Capite usi sumus, nunc eadem adhibenda est in iis exponendis, quæ dormientibus & somniantibus interdum contingunt. Sunt autem multæ somniorum species, & multiplices causæ, nec par omnium ratio est. Vana multa, & falsa, atque inania esse scimus, quorum observationem sacræ literæ damnant: multa, quæ à naturalibus causis oriuntur: alia quæ dæmonum calliditate, alia quæ divinitus immittuntur. Præclare de his Tertullianus, [a] *Vana in totum somnia Epicurus iudicavit, liberans à negotiis divinitatem, & dissolvens ordinem rerum, & in passivitate omnia spargens, ut eventui exposita & fortuita.* Confutat autem Epicuri opinionem multa referens insigniora apud ethnicos somnia, quibus futura & occulta revelata sunt. Tum ait. *Definimus à demoniis plurimum incuti somnia, & si interdum vera & gratiosa, quanto magis vana, & frustratoria, & turbida, ludibriosa & immunda. A Deo autem, pollicito scilicet & gratiam Spiritus sancti in omnem carnem, & sicut prophetaturos, ita & somniaturos servos suos & ancillas suas, ea deputabuntur, quæ ipsi gratiæ cōparabuntur, si quæ honesta, sancta, prophetica, revelatoria, edificatoria, vocatoria quorum liberalitas soeat & in profanos distillare, imbres etiam & soles suos perequante Deo justis & injustis. Siquidem & Nabuchodonosor divinitus somniat, & major penè vis hominum ex visionibus Deum discunt. Sicut ergo dignatio*

a De anima. c. 46. & 47.

Dei & in ethnicos, ita & tentatio Mali & in sanctos, ut vel dormientibus obrepit quæ potest, si vigilantibus non potest. Tertia species erunt somnia, quæ seipmet ipsa anima videtur inducere. Hæc & alia multa Tertullianus, cui Gregorius magnus rem clariùs distinguens adstipulatur, [b] Sex, inquit, modis tangunt animum imagines somniorum. Aliquando namque somnia ventris plenitudine vel inanitate, aliquando verò illusionem, aliquando cogitationem simul & illusionem, aliquando revelationem, aliquando autem cogitationem simul & revelationem generantur. Sed duo, quæ primò diximus, omnes experimento cognoscimus: sub iuncta autem quatuor in sacra scriptura paginis invenimus. Somnia etenim nisi plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam aut vir sapiens indicaret dicens, (c) Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis: & iterum, (d) Non augurabimini, nec observabitis somnia. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusionem procederent, vir sapiens minimè dixisset, (e) multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio revelationis orirentur, nec Ioseph præferendum se fratribus somnio videret, nec sponsum Mariae, ut ablato puero in Ægyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum nisi aliquando ex cogitatione simul & revelationem procederent, nequaquam Daniel Propheta Nabuchodonosor visionem edisserens à radice cogitationis inchoasset dicens: (f) Tu Rex cœpisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum. Easdem fere somniorum causas & species agnoscunt scholastici post Angelicum Doctorem, (g) sed methodo clariori. Docent enim somniorum causam duplicem esse internam & externam. Interna item duplex est, una animalis cum hominis phantasiæ ea in somnis occurrunt, circa quæ vigilantis cogitatio, & affectio versari consueverunt. Nam qui amant amores suos somniant, qui timent turbidis phantasmatibus agitantur. Sic venatoris somnia de cam-

b Lib. 1. dialog. c. 48. & lib. 8. mor. c. 13. c Eccl. 34. d Levit. 19. 26. e Eccl. 52. f Dan. 2. 29. g 2. d. 9. 95. art. 6.

pis, canibus, & feris sunt; piscatoris de retibus, fluminibus, lacubus, & piscibus: militis, de armis, sanguine, & cædibus. Altera corporalis dicitur, cum ex interna corporis dispositione aliquis motus ipsi conveniens in phantasia efficitur: qua ratione sanguinei hortos, convivias, castus somniant: phlegmatici imbres, lacus, fluvios, navigationes, submersiones: cholericus rixas, certamina, incendia: melancholici tenebras, spectra, funera, & horribilia visa. Atque huc pertinent quæ de insomniis eorumque præfagiis, princeps medicorum Hipocrates & Galenus scripserunt. Externa quoque duplex est, corporalis & spiritualis. Illa aërem continentem, vel impressionem cœlestis corporis; hæc Deum vel dæmonem complectitur, à quibus dormientis phantasia immutari posse nemini dubium est. Nobis autem de sola spirituali causa agendum est, de somniis scilicet à Deo vel à dæmone immixtis, quibus illustrandis & declarandis cæterorum notitia præmissa est, ut naturalia à divinis, & divina à dæmoniis discerni queant.

II. Epicurus & alii ipsius sectatores, cum detestata ab ipsismet Ethnicis impietate, Deum negotium nec habere nec exhibere dicebant, nulla item somnia ab ipso immitui asserebant. Alii verò, tametsi mundum providentia regi faterentur, somnia tamen non à Deo; sed à dæmonibus proficisci crediderunt, ac si Dei majestate indignum foret dormientium lectulos obire, & illis injicere somnia, quæ postmodum expergefacti aut spernerent, aut non intelligerent, aut è memoria elaberentur. Nos autem firmiorem sacrarum literarum auctoritatem habemus asserentium non solum vera & certa, sed & mysteriis referta à Deo mortalibus tam probis quam improbis somnia dari: quam veritatem etiam multi inter ethnicos sapientes agnoverunt, quorum testimonia congerere ad rem nostram non spectat. *Terrebus me per somnia*, ait Iob, *h), & per visiones horrore concuties*. Et iterum. *Per somnium in visione*

h) Iob. 7. 14. Job. 33. 15.

D. Bona Opusc. Spirit.

Fff

nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo; tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina, Legimus item (i) quod consuluit Saül Dominum, & non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. Sed & ipse Dominus ad Aaron, & ad Mariam sororem ejus dixit: (k) Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnia loquar ad illum. Tandem Joël novi testamenti gratiam prævidens & prædicans ait, (l) Prophetabunt filii vestri, & filia vestra: senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt. Nec defunt exempla. Nam Deus [m] per somnium Abimelech Regem Geraræ admonuit, ne tangeret uxorem Abrahæ. Jacob (n) in somnis mysticam scalam vidit, & Angelos per eam ascendentes & descendentes. Deus in somnis apparuit Laban (o) præcipiens illi ne quidquam asperè contra Jacob loqueretur. Notissima sunt item somnia Joseph (p) quæ futuræ dominationis præfagia fuerunt, & odii atque invidiæ fomitem fratribus ministrarunt. Sunt & illa quæ vidit Pharaon [q] septem annorum sterilitatem significantia, quæ Joseph divino imbutus spiritu interpretatus est. Salomoni (r) per somnium largitus est Deus sapientiam, divitias, & gloriam super omnes. In libro Danielis (s) somnium legimus Nabuchodonosor, & alterum ipsius Prophetæ, per quod quatuor regna designata sunt. Judas Machabæus (t) vidit in somnis Hieremiam prophetam à quo gladium aureum accepit, ut adversarios populi Israël in eo deiceret. Josepho Dei genitricis sponso apparuit Angelus in somnis dicens, (u) ne timeret accipere Mariam conjugem suam: & rursus in somnis monuit eum, ut fugeret in Ægyptum cum puero, & ut defuncto Herode in terram Israël reverteretur. Magi quoque admoniti sunt in somnis, ne redirent ad Herodem. Nemini ergo dubitare fas est, quin à Deo immittantur

i 1. Reg. 18. 6. k Nu. 12. 6. l Joël. 2. 28. m Gen. 20. n Ib. 28. o Ib. 31. p Ib. 37. q Ib. 41. r 2. Reg. 3. s Dan. 1. & 7. t 2. Mach. 15. u Matth. 2.

Somnia, aliquando quidem aperta & per se clara, aliquando obscura & ænigmatibus obvoluta, sed semper vera; quibus humana mens vel ad supernaturalem intelligentiam elevatur, vel de agendis instruitur, vel de his quæ ventura sunt admonetur: sive Deus per se immediate formas & similitudines rerum imprimat phantasiæ, sive ministerio Angelorum. Habet quoque diabolus prophetas suos & somnatores, quorum ipse phantasiam commovet, multaque in ea repræsentat & suggerit, & occulta quandoque revelat, implens animum noxia superstitione, & perniciosis illusionibus decipiens, Ratio est ex Angelico doctore, quia quædam cognoscunt dæmones naturali sua cognitione, quæ à notitia hominum remota sunt, & hæc possunt revelare. Intellectus siquidem superioris ordinis potest aliqua cognoscere, quæ ab inferiori ignorantur: humano autem intellectu superior est non solum intellectus Dei, sed etiam Angelorum tam bonorum quam malorum; ex quo fit ut etiam dæmones occulta interdum manifestent, non illuminando intellectum, sed commovendo phantasiam: non prænunciando quæ ventura sunt, quod Dei proprium est; sed naturales effectus ex certis causis necessario obventuros, antequam contingant, indicando. Possunt etiam quæ ipsi postea facturi sunt somniantibus manifestare, quo genere somniorum ægrotos olim decipere solebant, qui in templo Æsculapii excubabant, ab eo per somnium indicari remedia expectantes, quibus valetudini restituerentur.

III. Cur verò in somnis plures quam in vigilia apparitiones & revelationes fiant, diversæ sunt causæ. Solet enim animus in vigilia multis rerum humanarum curis & negotiis, variisque studiis occupari & distrahi, atque a seipso avocari, & turbidis affectibus agitari, quibus impeditur ne videat & discernat quæ recta & justa sunt: ac cum dormit, ab omnibus curis & interpellationibus liber, sibi præsens & attentus, quicquid internis facultatibus objicitur, facile percipit, & incorruptè dijudicat.

FFF ij

Deinde cum vigilat, quicquid menti seu phantasiæ occurrat, humanæ ratiocinationis trutina expendere ac discutere, & si quid ab ea discrepare videtur, rejicere consuevit: dormiens autem agitur potius quàm agat, magisque promptus & idoneus est ad divinas operationes percipiendas, non disquirens credendi causas, sed credens. Accedit noctis silentium, sensuumque exteriorum & rerum omnium, quibus mentis attentio aliò diverti & remitti potest, placida quies: unde fit, ut res objectæ magis animo imprimantur, & tenacius hæreant. Et quoniam, si divinitus immittuntur, vim aliqua significandi semper habent, homo de illis sopitis sensibus efficacius instruitur, ablato quoque extrinseco impedimento: quamvis dormiens discernere nequeat, quomodo res ipsas viderit, & intellexerit. *Cum enim vel in somnis vel in ecstasi*, inquit Augustinus (x), *corporum exprimuntur imagines, non discernuntur omnino à corporibus, nisi cum homo redditus sensibus corporis cognoscit se in illis fuisse imaginibus, quas non per sensum corporis hauriebat. Quis enim cum à somno evigilaverit, non continuo sentiat imaginaria fuisse que videbat, quamvis cum ea videret dormiens, à vigilantium corporibus visis discernere non valebat?* Hæc de somno: at de ecstasi idem narrat se virum quemdam fidelem, sed rusticanum audivisse, qui vigilare se sciret, & quiddam videre non oculis corporeis. *Anima mea*, dicebat ille, *videbat eum, non oculi mei*. Non tamen sciebat, ait Augustinus, utrum corpus esset, aut imago corporis: non enim erat talis, ut ista discerneret. In somnis autem certum est non corpora videri, sed imagines corporum, quamvis imaginibus corporum nomina tribuantur. Ait enim homo, cum narrat somnia sua & aliquam in eis revelationem; *Vidi montem. vidi fluvium, vidi tres homines*, ea nomina tribuens illis imaginibus, quarum similes illæ res erant; quia nimirum in somnis ita versamur, ac si vigilantes objecta cerneremus, sensusque externi sua

x Lib. 2. de Gen. ad lit. c. 2. & 3.

munia obirent. Porro somnia aliquando clara & manifesta sunt, qualia fuerunt Abimelech, & Laban, & Joseph sponsi B. Virginis, ac trium Magorum: aliquando obscura & perplexa, sicut somnia Pharaonis, Nabuchodonosor, & Danielis. Et ea quidem, quæ à dæmonibus immittuntur, ænigmatica esse & ambigua, mirum non est; nam cum certam futurorum scientiam non habeant, si quos motus excitant in phantasia, aut si quid occultum revelant, magna verborum perplexitate, ac rerum caligine obvolvunt, quæ in varios ac contrarios sensus detorqueri possint, ut si eventus somnio & revelationi non consonat, interpretantis ignorantia adscribatur. Quæ verò Deum auctorem habent, ideo difficilia nonnunquam & obscura sunt, vel quia sic exigit sublimitas rerum quæ in somnio manifestantur: vel quia eorum explicatio à viris sanctis sive à Deo petenda est: vel quia eorum intelligentiam vult Deus occultam esse, donec veritas rerum eventu agnoscat. *Non enim quia videntur vera sunt, ut scitè Tertullianus [y], sed quia adimplentur. Fides somniorum de effectu, non de conspectu renuncietur.* Sicut & *Prophetia*, ut scribit Chrysostomus (z), *non in tempore quo dicitur, sed in tempore eventus præbet indicium suæ veritatis.*

IV. Cum igitur somnia diversas habeant causas intrinsecas & extrinsecas; maxima autem illorum pars ex varia & incompressa spirituum animalium, specierumque sensibilibum per cerebri anfractus vagantium agitatione, temerè & fortuito eveniat; merito sacræ litteræ nullam eorum rationem habendam esse præcipiunt, ipsorumque observatores & conjectores acriter reprehendunt. Ita in Levitico a, *Non augurabimini, nec observabitis somnia.* Et in Deuteronomio b. *Non inveniatur in te qui observe somnia.* Sapiens quoque ait (c), *Multas curas sequuntur somnia.* Item d, *Somnia extollunt imprudentes. Quasi qui*

y. de Anima. c. 57. z. Hom. 29. in 1. ad Cor. a Levit. 19. 26. b Deut. 18. 10.
c) Eccl. 5. 2. d Eccl. 34.

apprehendit umbram, & persequitur ventum, sic & qui attendit... visa mendacia. Divinatio erroris, & somnia malefacientium vanitas est. Nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum, multos enim errare fecerunt somnia. Illud quoque observandum, quod somnia divina, ea præsertim quæ futura prælagiunt, rarissima sunt, & non nisi ob aliquam insignem causam, quæ ad publicam utilitatem spectet, immitti solent: quorum significationes, cum à solo Dei consilio & voluntate institutæ sint, ejus duntaxat revelatione innotescere hominibus possunt. Ut enim docet Apostolus (e) *Quæ Dei sunt nemo cognovit nisi spiritus Dei. Ipse revelat profunda & abscondita, & novit in tenebris constituta & lux cum eo est.* Scripsit de somniis multa Gregorius Nyssenus (f), qui inter cetera ait: *Cum vis imaginandi per somnum omnibus æque ac sine discrimine à natura sit indita, pauci ex universorum cœtu sunt, quibus diviniora se somniorum visa offerunt.* Ideo facile non esse somniis credendum Antiochus Monachus (g) ostendit, tametsi in speciem ad nos cælitus demissa videri possint, nisi adsit discretio spirituum, certa nec fallax interpret rei vise. Cui consonans Scholiastes Climaci, *Magna, inquit (h), prudentia adhibenda est in iis quæ in somno usuveniunt: quin potius, quia inconstans est eorum ratio, omnino negligenda est: paucorum enim illorum dijudicatio:* Eorum videlicet, qui gratiam discretionis spirituum à Deo acceperunt. Sunt nihilominus & quædam signa sive regulæ ex ipsis somniis desumptæ, quibus vir sapiens & expertus facile potest conjicere, ex qua causa proveniant, & quomodo vera à falsis, bona à malis discernantur.

1. Naturalium alia sunt temerè & fortuitò occurrentia, & quæ nihil profus significant, nec ullam cum futuris connexionem habent: & hæc omnino rejicienda, atque spernenda sunt. Alia statum & constitutionem, sive temperamentum somniantis indicant; & ex his solent

e 1. Cor. 2. v. 11 f De opif. hom. c. 13. g Hom. 84. h Ad grad. 15. n. 30.

Medici morborum causas investigare. Nulla autem sunt, quæ naturaliter futura contingentia præfagiant.

2. Somnia quæ inutilia, superstitiosa, & vana suggerunt: quæ tetra, horribilia, aut obscœna repræsentant, vel ad malum quocunque modo provocant: seu quibus occulta manifestantur ad solam curiositatem vel ad inanem scientiæ ostentationem spectantia: aut futura prædicunt, quæ postea ex eventu falsa dignoscuntur; à dæmone vel à natura oriri evidens est.

3. Si somnia accidant incomposita, turbulenta, ridicula, monstruosa; & quæ statim evanescent ac dissipantur non sunt à Deo: ipse enim omnia facit in numero, pondere & mensura, nec est aliquid inordinatum vel inutile in operibus ejus. Ipse somnia immittit, ut signa sint alicujus rei quam vult eo modo manifestari, ac proinde semper aliquid significant.

4. Divinorum indicia sunt res ipsæ, quæ per somnium innotescunt, si ejus generis sint, ut nonnisi à Deo revelari queant, qualia sunt arcana cordium, intimæ cogitationes, abdita fidei mysteria, futura contingentia, quæ pendent à libero arbitrio, & quæcumque hominum cognitionem excedunt: nisi fortè talia fuerint, ut ea diabolus ex conjecturis vel aliunde scire possit. Solet etiam Deus cum somnia immittit, miro quodam fulgore mentem illustrare, & voluntatem sic afficere, ut illis firmiter hæreat & certò sciat à Deo esse, nec ullo unquam tempore eorum obliviscatur.

5. Ex modo quo contingunt, cum multa in eo diversitas sit, certa ipsorum discretio haberi non potest. Nam divina aliquando placidissimè, aliquando cum ingenti corporis & animi commotione atque horrore efficiuntur. Aliquando datum est alicui somnium, sed non ejus intelligentia, sicut Pharaoni & Nabuchodonosor: aliquando utrumque, sicut Prophetis. Alia, ut diximus, clarè & apertè quod Deus vult manifestant: alia obscurè, & per varias similitudines, atque æmigmata. Alia respondent

præcedentibus in vigilia cogitationibus, ut somnium Joseph prius cogitantis dimittere conjugem, postea in somnis admoniti ut acciperet: alia de rebus sunt ab omni prævia meditatione remotissimis. Tutiora igitur & certiora indicia sunt quæ ex ipsis rebus in somnio ostensis desumuntur: quibus & illa adjungi debent, quæ supra allata sunt, cum de spiritibus discernendis actum est.

CAPUT XVII.

De somniis propheticis. Prophetiam in lumine divino præcipue consistere. Tres gradus rerum quæ à Prophetis cognoscuntur. Prophetiam non esse habitum. Quotupliciter fiat. Quomodo Propheta aliis manifestet quæ intellectualiter vidit. Nota veri & falsi Præphete.

I. **C**UM satis superque constet causam effectricem somniorum esse phantasiam, dubitant merito sapientes, an ita perficiantur in ipso sensu interiori, ut nunquam se illis intellectus immisceat. Certâ siquidem experientiâ constat, dormientes nonnunquam & somniantes elaboratam orationem texere, versus elegantes pangere, & de rebus altissimis philosophari, quæ omnia non ad solam phantasiam, sed etiam ad rationem pertinere videntur. Nihilominus non desunt Philosophi, qui hæc putant imaginationis vires non excedere, quamvis ut plurimum ex his cogitationibus oriantur, quæ in vigilia præcesserunt. Quoties enim vigilantis intellectus de aliqua re differit & argumentatur; sensus interior, quem potentiam cogitativam vocant, suam quoque argumentationem subnectit, ac veluti sphaera inferior ad motum superioris trahitur & circumvolvitur: nihilque animus cogitare potest, quin protinus phantasia quidpiam simile sibi fingat, quod deinde in somnis ex motu spirituum & phantasiaatum recurrit & excitatur, ac si res vera ageretur. Sed quicquid sit de somniis naturalibus, quorum dis-